

3. Про правовий режим воєнного стану: Закон України від 12.05.2015. № 389-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text> (дата звернення 07.11.2024).

4. Про введення воєнного стану в Україні: Указ Президента України від 24.02.2022 р. № 64/2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/64/2022#Text> (дата дата звернення 07.11.2024).

5. Кузніченко С. О. Концепт обмеження прав людини в умовах воєнного стану. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2022. № 1–2. С. 32–36.

6. Маркович Х. М. Права і свободи людини в умовах воєнного стану: фокус пріоритетів. *Аналітичне-порівняльне правознавство*. ДВНЗ «УжНУ» Ужгород. 2023. № 4. С. 95–99.

7. Предместніков, О. Г., Халюк, С. О. і Карпунець. В. Д. Актуальні питання обмеження прав і свобод людини та громадянина під час дії воєнного стану. *Академічні візії*. 2024. Випуск 33. С. 1–9.

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-452-1-13>

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ТРАНСПЛАНТАЦІЇ ЯК ОДНОГО ІЗ ПРАВ 4 ПОКОЛІННЯ

Слободяник Тетяна Миколаївна

кандидат юридичних наук, доцент,

доцент кафедри фундаментальних і галузевих юридичних наук

Кременчуцький національний університет

імені Михайла Остроградського

м. Кременчук, Україна

Позняк Єлизавета Андріївна

студентка 2 курсу факультету права, гуманітарних і соціальних наук

Кременчуцький національний університет

імені Михайла Остроградського

м. Кременчук, Україна

Стрімкий розвиток прогресивної медицини формує вектор системи охорони здоров'я на перманентний пошук оптимальних рішень та стратегій відповідно до вимог сучасності. В умовах глобальної потреби зміцнення здоров'я населення, зростання статистики захворювань, наслідком яких є органна недостатність та зміни демографічних

показників трансплантація органів і тканин набуває нового суспільно значущого імпульсу.

Життя невинно рухається вперед – ми існуємо в динамічному світі, який стрімко змінюється, розкриваючи нові можливості та виклики. Людина також змінюється разом із цим світом. Початок XXI століття ознаменувався значними науковими проривами в різних сферах – медицині, техніці, інформаційних технологіях, які відображають людський потенціал і її невинне прагнення до вдосконалення. Ці досягнення суттєво розширили можливості людства, відкривши нові перспективи для вибору моделей поведінки та прийняття рішень.

Розвиток технологій і суспільства привів до формування нового, четвертого покоління прав людини, що є природним продовженням еволюції концепції суб'єктивних прав. Це покоління прав враховує сучасні виклики та потреби, такі як цифрова безпека, право на захист персональних даних і свобода самовираження в новітніх умовах. Правове визнання свободи особистості є ключовим чинником забезпечення її автономії, законності дій та дієвості механізмів державного захисту у випадках порушення прав і законних інтересів.

Суттєвим бар'єром для розвитку трансплантаційної медицини залишається обмеженість донорських ресурсів: попит на органи та тканини значно перевищує їхню наявність. Щодня життя багатьох людей, які очікують на трансплантацію, обривається через брак необхідного анатомічного матеріалу, що підкреслює глобальний характер цієї проблеми. Значущим є той факт, що питання трансплантації органів і тканин породжує активні дискусії не лише в медичній сфері, а й у правовому та етичному контекстах. Особливо гостро стоїть питання етико-правових основ цього методу лікування, що безпосередньо впливає на формування культури донорства та загальне ставлення суспільства до ідеї трансплантації.

Четверте покоління прав людини характеризується незалежністю та можливістю особи вільно обирати правомірну поведінку, що ґрунтується на її автономії. Ці права реалізуються в рамках єдиного правового поля, з урахуванням норм моралі, етичних принципів та релігійних переконань.

Юристи, філософи, лікарі і теологи голосно сперечаються про права людини четвертого покоління через те, що вперше в історії людства можна констатувати фактичне заперечення норм релігії і моралі [3, с. 343]. Наука не може передбачити, як реалізація вплине на майбутні покоління людей, але логічно виникає питання, чи не є це прихованим медичним експериментом над людьми в рамках процесу глобалізації. Необхідні дослідження в галузі права, оскільки

ігнорування цього питання може мати катастрофічні наслідки для існування людства.

На міжнародному рівні трансплантація регулюється такими документами, як Конвенція Ради Європи про права людини та біомедицину, додатковий протокол до неї, а також керівними принципами ВООЗ. Ці документи встановлюють основні принципи трансплантації: добровільність, безоплатність, забезпечення конфіденційності та повага до людської гідності.

В Україні регулювання трансплантації закріплено в Законі України «Про застосування трансплантації анатомічних матеріалів людині» та супутніх підзаконних актах. Важливим досягненням є створення Єдиної державної інформаційної системи трансплантації, яка забезпечує прозорість процесу розподілу анатомічних матеріалів і облік донорів. Законодавство також визначає умови заборони торгівлі органами, захисту прав учасників процесу та санкції за їх порушення.

Добровільна інформована згода є ключовою умовою законного проведення трансплантації, як для живих, так і для померлих донорів. Для померлих донорів вирішальним є наявність задокументованої волі або згоди родичів. Живе донорство допускається лише у виняткових випадках, коли це не загрожує здоров'ю донора.

В українському законодавстві доцільно передбачити правовий механізм, який регулював би право на розкриття анонімності донора та реципієнта у посттрансплантаційному періоді. Такий підхід враховував би етичні аспекти трансплантації та забезпечував захист прав обох сторін. Запровадження принципу умовної анонімності могло б стати компромісом між необхідністю збереження конфіденційності та потребою у доступі до інформації. Цей принцип передбачає, що інформація про донора чи реципієнта може бути розкрита лише за певних умов і за згодою обох сторін [2, с. 45]. Наприклад, у випадках, коли це сприятиме психологічному чи емоційному комфорту учасників, полегшить післяопераційний період або вирішить питання, пов'язані зі здоров'ям.

Поява нового покоління прав людини відкриває багато можливостей, але також ставить перед суспільством і правовими інститутами низку серйозних викликів. Правове регулювання цих прав в Україні та за кордоном потребує вдосконалення, зокрема через недостатнє розуміння та прийняття нових правових норм серед громадян, а також через їхнє обмежене практичне застосування. Необхідно розробити чіткі механізми, які дозволять ефективно реалізувати ці права, зберігаючи при цьому повагу до основних етичних і моральних принципів. У той же час, важливо пам'ятати, що, незважаючи на технологічний та правовий прогрес, ми повинні зберігати людяність у прийнятті рішень і в процесі реалізації нових прав.

Література:

1. Деякі питання реалізації Закону України «Про застосування трансплантації анатомічних матеріалів людині» щодо біоімплантатів, ксеноімплантатів, медикобіологічних вимог до тварин, умов їх утримання, порядку вилучення у тварин анатомічних матеріалів для виготовлення ксеноімплантатів: Постанова Кабінету Міністрів України від 24 лютого 2021 р. № 158. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/158-2021-%D0%BF> (Дата звернення: 18.11.24).

2. Дзюба А. С. Реалізація принципу анонімності у правовідносинах трансплантації органів і тканин: цивільно-правовий аспект. *Актуальні проблеми приватного права в умовах євроінтеграційних процесів в Україні* : збірник тез доповідей учасників науково-практичного семінару (11 листопада 2022 року) / за заг. ред. М. С. Долинської, І. В. Красницького, Ю. М. Юркевича. Львів : ЛьвДУВС, 2022. С. 45–49.

3. Дзюба А. С. Трансплантація органів і тканин: європейська політика. *Теоретико-прикладні проблеми правового регулювання в Україні* : матеріали V Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Львів, 10 грудня 2021 р.) / за заг. ред. І. В. Красницького. Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2021. С. 342–345.

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-452-1-14>

ПРАВОВІ НАСЛІДКИ ЯК РЕЗУЛЬТАТ ДІЇ НОРМИ ТА МЕТА НЕЙТРАЛІЗАЦІЇ НОРМ ПРАВА

Старинський Микола Володимирович

*доктор юридичних наук, професор,
професор кафедри адміністративного, господарського права
та фінансово-економічної безпеки
Навчально-наукового інституту права
Сумського державного університету
м. Суми, Україна*

Проведені нами дослідження [1, 3, 4, 5, 6] дають можливість нейтралізацію норм права визначити як використовувана в нормотворчій діяльності уповноваженими суб'єктами сукупність засобів та прийомів, за допомогою яких встановлюються перепони для досягнення нормою права результату, що запрограмований нормотворцем [4, с. 37]. Це досить складне явище правової дійсності до сьогоднішнього часу не отримало належної уваги вчених хоча, за нашим переконанням, є однією